

Devet područja za dostojanstven život obitelji i djece u Hrvatskoj

Udruga Roda je organizacija koja okuplja (buduće) roditelje iz cijele Hrvatske i šire regije i koja se zalaže za postavljanje trajnih temelja na kojima (budući) roditelji mogu ostvariti dostojanstveno roditeljstvo, a djeca zdravo odrastanje, uz podršku koju im društvo mora pružiti.

Pred vama je lista problema koji se tijekom osamnaest godina postojanja Rode ponavljaju, gomilaju i ne rješavaju sustavno i dugoročno, a koje smo identificirale kao ključne za poboljšanje demografske slike zemlje i koje bi Hrvatsku učinile zemljom dostojnom života i odrastanja u njoj.

Teme su poredane po hitnosti - na prva tri mjesta su ona područja u kojima je potrebno hitno poduzeti mjere čak i da bi se očuvala do sad stečena prava, a zatim postavili temelji za dugoročna rješenja problema. Nakon njih, slijede ostali problemi i područja u kojima vidimo prostor za značajna poboljšanja koja bi bitno povećala kvalitetu života i stanje ljudskih prava u Hrvatskoj.

1. Reproduktivna prava

U svim područjima reproduktivnog zdravlja i prava, žene su u posebno ranjivom položaju i ni u jednom drugom području prava nisu ugrožena kao pravo žene da slobodno i samostalno odlučuje o svome reproduktivnom zdravlju i dobije adekvatnu i lako dostupnu zdravstvenu skrb. U zdravstvenim ustanovama je i dalje prisutan problem nasilja nad ženama usprkos kampanjama koje su upozoravale na to i na nužnost rješavanja tog problema.

Istovremeno, upravo su reproduktivna prava i slobode važan čimbenik određivanja kvalitete života i zdravlja svih građanki i građana.

Zakoni koji reguliraju ovo područje nedostatni su i ograničavajući i nužno ih je osuvremeniti vodeći računa da se zadrže i prošire stečena prava, posebice za ranjive skupine. Na primjer, Zakon o medicinski potpomognutoj oplodnji diskriminira uskraćujući pravo na postupke ženama koje nemaju (muškog) partnera kao i mogućnost donacije gameta u Hrvatskoj.

2. Pravo žena i djece na zdravstvenu zaštitu

U Hrvatskoj trenutno nedostaje više desetaka timova ginekologa i pedijataru, kao i visokoškoloovanih primalja. Iako ovaj problem postoji više od 10 godina, on se ne rješava što za posljedicu ima narušavanje i ugrožavanje zdravlja žena i djece, odnosno kršenje ljudskih prava na zdravstvenu zaštitu.

Skrb koja se nudi ženama nije u skladu sa znanstvenim dokazima, a potencijalni resurs primaljske skrbi se ne koristi.

Djeca na bolničkom liječenju u Hrvatskoj nemaju u svim bolnicama i na svim odjelima jednako osiguranu mogućnost boravka uz roditelja za cijelo vrijeme trajanja liječenja, unatoč tome što struka odavno prepoznaje visoko pozitivan učinak boravka roditelja uz bolesno dijete na liječenje djeteta. To dovodi do velikih razlika u uvjetima liječenja djece pacijenata.

3. Kršenje prava djece na kvalitetno obrazovanje

Okolnosti u kojima živimo zadnjih nekoliko mjeseci, od pandemije pa do potresa, ukazali su na brojne propuste koje društvo kontinuirano čini u skrbi o djeci i obrazovanju djece, posebno onih iz ranjivih skupina.

Ukoliko dođe ponovno do potrebe da se nastava uspostavi *online*, svoj djeci treba osigurati uvjete u kojima će imati jednake šanse za uspjeh.

Osim dugoročno nužne reforme obrazovnog i socijalnog sustava, sustav obrazovanja i socijalne skrbi od jeseni moraju ostvariti suradnju u kojoj će se povesti računa o potrebama ranjivih skupina djece kako bi im se osigurali sigurni uvjeti za učenje i odrastanje.

4. Zaštita i podrška dojenju

Činjenica da je u Hrvatskoj do šest mjeseci života djeteta doji mali broj žena, usprkos preporukama Svjetske zdravstvene organizacije o isključivom dojenju tijekom prvih 6 mjeseci života djeteta, ozbiljan je javnozdravstveni problem kojem se u narednom razdoblju treba posvetiti.

Jedan od važnih razloga niske stope dojenja je i neregulirani marketing umjetnih mlijeka prema zdravstvenim djelatnicima i zdravstvenim ustanovama, koji se suradnjom s proizvođačima umjetnih mlijeka nalaze u sukobu interesa. Jednako je problematičan slabo reguliran marketing umjetnih mlijeka prema krajnjim korisnicima - roditeljima.

5. Sigurnost u prometu

Unatoč ažuriranom i s europskim standardima usklađenom Zakonu o sigurnosti na cestama, nužno je potrebno postrožiti kazne za prekršitelje i intenzivnije kontrolirati provođenje zakona.

Na prekršaje zbog kojih djeca najviše stradavaju (nekorištenje autosjedalica i nevezivanje u automobilu), još uvijek se ne gleda dovoljno strogo, proporcionalno ozbiljnosti posljedica nepoštivanja zakona.

Posebno je važno u narednom periodu posvetiti se sigurnosti djece pješaka u prometu, kao i intenzivnijoj edukaciji svih sudionika u prometu o tome kako povećati sigurnost djece, sudionika u prometu.

6. Prava roditelja na tržištu rada

Bez obzira na sve pojedinačne napore da se teret brige o djeci i obitelji ravnomjernije rasporedi na muškarce i žene, žene su te koje i dalje na sebi nose značajniji dio obaveza i poslova oko obitelji. Time su njihove šanse na tržištu rada manje.

Zakon o radu nužno je mijenjati prema onome koji će olakšati i poticati ravnopravno dijeljenje brige o djeci i obitelji između muškaraca i žena. Potrebno je i uvesti zaštite za buduće i roditelje male djece u zakonima koje reguliraju rad kako bi se osiguralo lakše usklađivanje poslovnih i životnih obaveza.

U slučaju drugog vala pandemije koronavirusa, očekivat će se od roditelja da ponovno uz rad od kuće preuzmu brigu o djeci i njihovom školovanju. Taj teret prečesto pada više na žene nego na muškarce, stoga je nužno urediti pravedne uvjete rada od kuće za roditelje s djecom koja će možda pratiti nastavu *online*.

7. Roditeljski dopusti

Zakon o roditeljskim i roditeljskim potporama je u nekoliko navrata izmijenjen, ali u tim izmjenama je zakon na mjestima ostao nejasan i nedorečen i zbog toga ga službenici različito tumače. Osim toga, postoje i dalje skupine roditelja koji nisu obuhvaćeni adekvatnim roditeljskim i roditeljskim potporama (primjerice nezaposleni očevi trenutno nemaju pravo na plaćeni roditeljski dopust kao što to imaju nezaposlene majke).

Zakone kojima se reguliraju prava roditelja nužno je potrebno uskladiti s realnim životnim situacijama u kojima se roditelji mogu naći kako bi se roditelje zakonski zaštitilo i pružila im se podrška u različitim vanrednim situacijama.

Nužno je potrebno ukloniti prepreke korištenju roditeljskog dopusta od većeg broja očeva nego što je to sad, te čim prije uvesti očev dopust, a ne čekati krajnji rok koji Europska direktiva predviđa (2022. godina).

Majke, koje su češće korisnice roditeljskog i roditeljskog dopusta, zakinute su i kod obračuna mirovine, jer im vrijeme korištenja roditeljskog / roditeljskog dopusta smanjuje prosjek plaće.

Naknade po različitim osnovama koje roditelji primaju za skrb o djeci, nužno je definirati na način da osigurani iznosi naknada kao i prava koja proizlaze iz pojedinog statusa, garantiraju dostojan život djeci.

8. Djeca i elektronički mediji

I u području medija, osobito elektroničkih medija, zahtijevamo da se dobrobit djece stavi ispred profita. Zaštita djece od potencijalno štetnih sadržaja u medijima jedan je od segmenata medijskih prava djece. Unatoč poboljšanjima, još uvijek nije ostvarena učinkovita zaštita djece od potencijalno štetnih sadržaja, koji su lako dostupni djeci putem elektroničkih izdanja novina i drugih elektroničkih publikacija, kao i televizije i slabo regulirani.

9. Obiteljska politika

Udomljavanje djece ne smije biti svjetonazorsko pitanje jer je ono pitanje zdravog odrastanja djeteta uz odrasle osobe koje ga vole i imaju na umu njegovu najveću dobrobit.

Najbolje mjesto za odrastanje djeteta je u obitelji koja djetetu pruža ljubav i sigurnost - neovisno o tome kojeg su spola ti roditelji. Neophodno je izmijeniti zakone i pravilnike koji reguliraju posvajanje djece te osigurati da i djeca bez adekvatne roditeljske skrbi odrastaju u obiteljima.

Sustav ne smije čuvati prava roditelja na način da ih stavlja ispred prava djece koja odrastaju u domovima za djecu, bez mogućnosti da budu posvojena. Njihova prava moraju biti postavljena iznad prava roditelja na zadržavanje roditeljskog statusa.

Sustav posvajanja iziskuje temeljitu reformu koja će povećati šanse za posvajanje i udomljenje djece.

Uoči parlamentarnih izbora u Hrvatskoj 5. srpnja 2020., pozivamo vas da s pažnjom pročitate identificirane ključne probleme te da se osvrnete na područja u kojima planirate pokrenuti promjene u vrijeme vašeg mandata, te da one teme koje do sada niste uzeli u obzir ili o kojima možda još niste razmišljali, svakako zadržite u fokusu.